

kowskiego OSB, *Królestwo Boże w przypowieściach*, Poznań—Warszawa 1981, której nie można w żaden sposób „przeskoczyć”).

Tak więc otrzymaliśmy rzecz bardzo potrzebną, co więcej, wręcz pionierską na naszym rynku biblijnym, która winna wydać właściwy sobie owoc, służąc jako pomoc tak biblistom jak i duszpasterzom, alumnom i ogółowi wiernych.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

EDUARD SCHICK, *Allen Alles werden. Besinnliche Gedanken zum erstem Brief des Apostels Paulus an die Korinther*, Stuttgart 1984, Katholisches Bibelwerk, ss. 319.

Prezentowaną pozycję można umieścić w serii bardzo bogatej literatury egzegetycznej poświęconej 1 Kor. Jej autorem jest emerytowany już dziś profesor nowotestamentalnej teologii, a równocześnie były biskup luterski okręgu Fulda. Już sam podtytuł książki: „*Medytacyjne myśli...*” zacieśnia jej przedmiot formalny. Nie reprezentuje ona egzegezy w ścisłym znaczeniu, z bogactwem filologicznych danych, ani też nie obfituje w obcojęzyczne przypisy. Tego wszystkiego brak jest w książce E. Schicka. Stąd też nie reprezentuje ona typowego komentarza. Jest to po prostu chrześcijańska teologiczna refleksja nad bogactwem treści 1 Kor. Ale dodajmy od razu: ta refleksja nie jest pozbawiona oryginalności, ciekawych ujęć czy wręcz właściwego takiej pozycji ciężaru gatunkowego.

Rzecz godną uwagi jest zaproponowany przez Autora podział 1 Kor. W przeciwieństwie do tradycyjnego schematu podziału (dwie główne części, Wstęp i Zakończenie), wyodrębnia on aż cztery zasadnicze tematy jako cztery części Pawłowego Listu. Oto one: 1. Wprowadzenie (1, 1—9); 2. Temat I: stosunek Pawła do podziałów we wspólnocie korynckiej; Boża mądrość a ludzka (1, 10—4, 21); 3. Temat II: moralne anomalie w Koryncie (5, 1—6, 20); 4. Temat III: odpowiedzi Apostoła na poszczególne pytania, jakie zostały mu postawione przez przedstawicieli korynckiego Kościoła (7, 1—14, 40); Temat IV: zmartwychwstanie umarłych (15, 1—58); Zakończenie listu, osobiste spostrzeżenia, ostatnie wskazania i osobiste pozdrowienie (16, 1—24).

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

Dynamik im Wort. Lehre von der Bibel. Leben aus der Bibel, praca zbiorowa, Stuttgart 1983, Wyd. Katholisches Bibelwerk, ss. 429.

Z okazji złotego jubileuszu działalności Katolickiego Dzieła Biblijnego (*Katholisches Bibelwerk* = KBW) w Niemczech Zachodnich (1933—1983) powstała inicjatywa wydania zbiorowego dzieła (tzw. *Festschrift*) poświęconego nie tyle jakiejś osobie — jak się to z reguły dzieje — ile całemu Wydawnictwu.

23 artykuły, napisane specjalnie na tę okoliczność przez byłych bądź obecnych współpracowników KBW, chcą jeszcze raz rzucić pewien snop nowego światła współczesnej myśli biblijnej na wybrane zagadnienia tak Starego, jak i Nowego Testamentu. Wśród autorów możemy spotkać takie nazwiska, jak: J. Ernst, J. Gnilka, E. Haag, O. Knoch, N. Lohfink, H. Merklein, F. Mussner, R. Schnackenburg, A. Vögtle, R. Baumann, J. J. Degenhardt, J. Eckert, U. Eid, O. Fuchs, E. J. Lengeling, M. Limbeck,

J. G. Plöger, J. Scharbert, J. Schreiner, F. J. Stendebach, O. Wahl, A. Weiser, E. Zender.

W ramach tych 23 przyczynków biblijnych trudno jest się doszukać jakiejś jednej konkretnej tematyki, jakiejś przewodniej myśli całej publikacji. Można natomiast wyodrębnić trzy działy: 1. dział starotestamentowy (8 artykułów); dział nowotestamentowy (9 artykułów) oraz 3. dział duszpasterski (6 artykułów). Dodajmy ponadto, iż układ w ramach działu S i NT odpowiada biblijnej kolejności ksiąg.

Kwestie, jakie zostały tu poruszone, odzwierciedlają tytuł całej książki. Słowo Boże jest rzeczywiście czymś wciąż dynamicznym, porywanym, jest wciąż stającą się rzeczywistością (por. Iz 55, 10—11). Podtytuł zaś publikacji w pełni oddaje przedmiot formalny artykułów. Jedni mogą znaleźć tu przykłady naukowej interpretacji Pisma św. (Lehre), inni zaś odnajdą aspekt egzystencjalny Bożego Słowa (Leben), na który dziś szczególnie zwraca się baczną uwagę.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

KAZIMIERZ BUKOWSKI, *Biblia a literatura polska*. Antologia, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1984, ss. 336.

Ks. K. Bukowski udowodnił swoją antologię ponad wszelką wątpliwość, że właściwie nie byłoby polskiej literatury bez Biblii. Krakowski autor dowiódł rozlicznymi cytatami, że Pismo św. było, jest i oczywiście będzie żywym źródłem, najszlachetniejszą inspiracją dla twórców literatury pięknej, prozaików, a przede wszystkim poetów. Jest to bardzo optymistyczne, gdyż wiadomym jest, iż literatura jest koroną kultury w ogóle.

W pierwszym rzędzie *Biblia a literatura polska* posłużyć powinna nauczycielom języka polskiego w szkołach średnich i ich uczniom. W aktualnie obowiązującym programie nauczania czytamy bowiem: „Biblia. Stary Testament — wybrane fragmenty, np. z Księgi Genesis, Księgi Hioba, Pieśni nad pieśniami, Psalmów; wybrane przypowieści ewangeliczne, np. Kazanie na górze, Przypowieść o dobrym Samarytaninie, O synu marnotrawnym”. A zatem uczniowie liceów ogólnokształcących, techników i liceów zawodowych będą mieli dobre opracowanie nie tylko na czas „przerabiania” wspomnianego materiału programowego z zakresu lektury podstawowej, ale i doskonałą literaturę refleksyjno-filozoficzną na czas przeznaczony dla indywidualnego zgłębienia dorobku intelektualnego całych pokoleń.

Książka ks. Bukowskiego, poza młodymi czytelnikami, będzie miała z pewnością liczną dorosłą publiczność czytającą, która dzięki tej lekturze w pełni uświadomi sobie, że Biblia jest nie tylko drugim sercem człowieka, ale jest także sercem polskiej literatury od Jana Kochanowskiego po Czesława Miłosza. Konstrukcyjny ład antologii ułatwia jej odbiór. Autor zachował w prezentacji tekstów chronologiczny porządek właściwy dla powstawania ksiąg Starego i Nowego Przymierza. Ścisłe przestrzegana jest w antologii przejrzysta zasada, aby wybrany tekst Pisma św. opatrzyć stosownym komentarzem biblijnym, a następnie podać wybrany utwór z literatury pięknej nawiązujący do przedstawionego zagadnienia. Ten niejako „lustrzany” zabieg dał bardzo piękne efekty. Są one dość często wsparte odpowiednimi fotografiami najwybitniejszych dzieł sztuki, inspirowanymi również Biblią.

Autor zdaje sobie sprawę, że jego antologia mogłaby być znacznie obszerniejsza, że ukazuje tylko niewielki wycinek polskiej literatury podejmującej motywy biblijne. Jest to w pełni zrozumiałe, zważywszy chociażby